

Rapport från OECD Nuclear Energy Agency FSC möte i Gimo 4-6 maj 2011

I Gimo i Östhammars kommun, 4-6 maj 2011, träffades representanter från tretton olika länder för att diskutera hur industrin och strålskyddsmyndigheter ska kommunicera med allmänhet och lokalsamhällen när man vill bygga ett slutförvar för använt kärnbränsle.

De svenska deltagarna utgjorde omkring hälften av de 80 deltagarna och där var spridningen stor i form av kommunrepresentanter från Östhammar och Oskarshamn, samt miljörelsen representerad av Milkas, MKG och Opinionsgruppen för säker slutförvaring i Östhammar.

OECD:s underorganisation Nuclear Energy Agency driver arbetsgruppen Forum on Stakeholder Confidence (FSC) där de internationella deltagarna ingår. Sverige var det åttonde landet som gruppen besökte sedan starten 2001. Syftet är att göra studiebesök och lära om den lokala slutförvarsprocessen. Det är en generellt kärnkraftpositiv grupp som gästade Sverige och Gimo. Nuclear Energy Agency har mandat av OECD att lobba för kärnkraft och efter att kommunrepresentanter från Oskarshamn och Östhammar hållit sina inledande presentationer på onsdagskvällen då mötet startade utbrast Erik van Hove från Antwerpens Universitet i Belgien.

– Vilken tur att det är två kärnkraftkommuner vi fått lyssna på. Det finns så mycket hopp och framtidsstro. Det är sådana känslor som kärnkraften skapar!

från SKB som vi begärt. Vi har varit kritiska mot plats och metodval. Nu är det upp till Miljödömdstolen och Strålsäkerhetsmyndigheten att värdera dem, sa han.

Johan Swahn kom ändå fram till att det varit bra att miljörelsen medverkat, men nämnde tre kriterier som behövde uppfyllas för att det skulle bli meningsfullt och inte bara greenwash. För det första måste fel som påtalas kunna ändras i någon instans. För det andra måste det finnas en plattform för diskussion, liknande Kärnavfallsrådets transparensprojekt 2006-2010. För det tredje och sista måste det finnas ekonomiska medel för organisationer att delta.

Kenneth Gunnarsson från Oss talade i sin presentation om hur man tar beslut.

– Tanken om en ömsesidighet eller ett gemensamt beslutsfattande saknas helt i den svenska processen. Här har kärnavfallsbolaget bestämt allting. Från start till mål. Därför, och utifrån den slutsatsen, vill jag att ni frågar er själva: Varför ordna med allmänhetens deltagande, med genomskinlighet, och informationsfrihet för allmänheten, om ingenting av det i slutänden ändå tillåts påverka projektet?

Innanför eller utanför?

För miljörelsen har det varit en fråga om man ska delta i en beslutsprocess kring ett slutförvar. Kan man verkligen få något inflytande över processen eller blir man bara ett alibi som lätt kan köras över? Johan Swahn från MKG berörde det när han fick chans att prata om organisationens deltagande i femton minuter.

– Vi i MKG har varit kritiska till delar av den här processen, till att vi ibland inte kunnat få ut de dokument

Rundabordsamtal om hur ansvaret för samrådsprocessen påverkar resultatet. Från vänster: Jo-Ann Facella, Kanada; David Persson, Sverige; Claudio Pescatore, Frankrike; Kenneth Gunnarsson, Sverige; Elisabeth Anne Chard, Skottland; Ivo Kaplan, Tjeckien.

Antoinette Wärnäck, doktorand, SLU. Flera gånger talade man om slutförvaret som att det redan var en realitet att det ska byggas.

Muta, utpressning eller rimligt bidrag?

När SKB:s mervärdesavtal mellan underföretaget SKB Business Development och kommunerna Oskarshamn och Östhammar presenterades uppstod en diskussion om SKB mutar kommunerna eller om kommunerna kan sägas utpressa SKB. Stig Björne från företaget redovisade avtalet som parterna kom överens om i april 2009. Enligt detta ska SKB AB och

Stående: Jacob Spangenberg (C), tre av vinnarna vid Knutsmassoförandet i Gimo 2011, Margareta Widén-Berggren (S).

Från Spanien deltog Meritxell Martell från Merience Strategic Thinking, ett konsultföretag som arbetar med företags och institutioners miljöprofil och har många spanska kärnkraftkommuner bland sina kunder. *Kärnavfallsnytt* frågade henne hur miljörelsen i Spanien ställer sig.

– De vill inte delta i någon process alls. De är väldigt mycket emot kärnkraft och vill i princip att avfallet ska lämnas där det är nu. I Spanien arbetar vi med tillståndprocessen för ett mellanlager. Det är där vi är nu. Men de vill inte diskutera avfallet så länge kärnkraften finns, sa hon.

I och med att ansökan är inlämnad av SKB kommer Naturskyddsföreningen att satsa tid och personalresurser i ett projekt där man följer slutförvarsprocessen. Johan Swahn kommer att vara projektledare.

Timo Seppälä från Posiva Oy, SKB AB:s motsvarighet i Finland, frågade Swahn om med vilka ögon man från MKG kommer att titta på SKB:s ansökan till Miljödomstolen.

– Kommer ert arbete att vara förutbestämt att avslå ansökan, eller kommer ni att kunna säga att det här är rätt väg att gå?

– Vi har varit kritiska mot KBS-3-metoden hela tiden. Vi tror nog inte att man kan ha en artificiell barriär när det rör sig om så lång tidsrymd. I ärlighetens namn kommer vi nog inte att acceptera en artificiell barriär, svarade Swahn.

Information och propaganda

Dagarna som följde var späckade med små informationsföreläsningar om den svenska slutförvarsprocessen, varvade med frågestunder, gruppdiskussioner och en bussutflykt till Forsmark.

Bland föredragshållarna fanns Erik Setzman, SKB AB, Torsten Carlsson (S), Kärnavfallsrådet, Björn Hedberg, SSM, Marie Berggren, Östhammars kommun och

SKB:s ägare skapa mervärden för upp till 2 miljarder kronor i kommunerna om förvaret godkänns (75 % till Oskarshamn och 25 % till Östhammar). Mellan 300 och 400 miljoner kronor (ca. 20 %) ska betalas ut 2010-2015, innan tillstånd ges. I detta ingår att Östhammars och Oskarshamns kommuner får 1,5 miljoner per år för att jobba med programmet.

Jacob Spangenberg (C), kommunalråd i Östhammar försvarade programmet. Han sa att det varken rörde sig om mutor eller utpressning, utan ett avtal som gynnar båda parter.

– Om invånarna i kommunerna inte gillar det kan de ge mig och Peter (Peter Wretlund (S), kommunalråd i Oskarshamn) en spark i arslet i nästa val, sa han.

Trevligt väder, trevliga människor, trevligt, trevligt

Med på mötet fanns också den vitryska journalisten, medlem av Ecohome som är en del av antikärnkraftsrörelsen i Vitryssland, Tanya Novikava, inbjuden av Milkas. Hon hade sitt omdöme klart om hela tillställningen:

– Jag hör bara människor som säger trevligt väder, trevlig mat, trevliga värdar, trevlig administration, trevligt land. Föredragen innehåller bara abstrakt information. Ska man diskutera hållbarhet måste man diskutera konkreta steg. Jag hör bara om fina principer, men jag ser inget resultat, sa hon.

När Torsten Carlsson höll sin presentation och berättade om hur han var med när besluten om Oskarshamnsverket fattades passade Kent Pettersson från Folkkampanjen mot kärnkraft-kärnvapen

Tanya Novikava, Ecohome, Vitryssland.

Kent Pettersson, Folkkampanjen mot kärnkraft-kärnvapen.

på att fråga honom varför man valde att anlägga ett blött mellanlager som Clab och inte ett torrt, vilket man valt i större delen av världen.

– Vi kunde bara fatta beslut utifrån det förslag som SKB presenterade. Kommunfullmäktige bedömde att det var tillräckligt säkert, svarade Carlsson.

Från de internationella gästerna riktades flera frågor till miljörorelsens representanter på plats

hur man skulle ha velat ha processen. Eva Linderöth, ordförande i Milkas är framför allt kritisk mot att SKB ensamt har kunnat styra processen.

– Naturligtvis borde det ha varit en oberoende institution som hade ansvar för slutförvarsprojektet. Den kunde precis lika väl ha finansierats med pengarna i Kärnavfallsfonden. Då hade vi kunnat få en mer jämbördig delaktighet mellan olika aktörer i processen, ansåg Eva Linderöth.

Torsten Carlsson, ordförande i Kärnavfallsrådet.

Erik Setzman, chef för miljökonsekvensbeskrivning (MKB)-enheten på SKB.

Den 16 mars 2011 lämnade SKB AB in "ansökningarna om att uppföra dels ett slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark, dels en anläggning i Oskarshamn där bränslet kapslas in inför deponering" (enligt www.skb.se). Ansökningarna överlämnades till Strålsäkerhetsmyndigheten för prövning enligt kärntekniklagen och till miljödomstolen (Nacka tingsrätt) för prövning enligt miljöbalken. Ansökningarna omfattar totalt ca. 9 000 sidor, varav ca. 2 000 sidor är gemensamma.

nonuclear.se
miljörorelsens syn på energifrågan

NACKA TINGSRÄTT
SVERIGES DOMSTOLAR

PM
DATUM
2011-04-05

AKTBILAGA
17

1 (1)

Enhet 3

Tidplan för handläggning av mål M 1333-11

Alla tidsangivelser är uppskattningar och kommer att ändras under handläggningen.

2011

- 16 mars Ansökan inkommer till miljödomstolen
- mars – april Miljödomstolen gör en översiktlig genomgång av ansökan (fastställande av prövningsavgift, förberedelser inför remissrunda m.m.)
- april Ansökan skickas ut på remiss till myndigheter och vissa organisationer för yttrande om eventuellt **kompletteringsbehov**

2012

- 16 april Sista dag för yttranden avseende kompletteringsbehov till miljödomstolen
- juni SKB:s bemötande av remissyttrandena alternativt komplettering av ansökan
- jun – okt Miljödomstolen prövar frågan om kompletteringsbehov. Eventuellt hålls sammanträde i kompletteringsdelen.
- nov – dec Eventuellt föreläggande till SKB om komplettering

2013

- jan – mars Ansökan kungörs enligt miljöbalken
- juni Yttranden i sak inkommer från myndigheter, organisationer och sakägare och skickas till SKB för bemötande
- jun – nov Fortsatt skriftväxling
- nov – dec Huvudförhandling

2014

Fortsatt handläggning och yttrande till regeringen.

Den glömda folkomröstningen

Ansi Gerhardsson, kansliråd på miljödepartementet höll en föreläsning om grundprinciperna för det svenska slutförvarsprogrammet.

– En central del är att den generation som åtnjuter fördelarna av kärnkraften också ska lösa avfallsproblemet, sa hon.

Hon förklarade vidare att kärnavfallsbranschen har ansvar för att ta hand om avfallet, men att när väl slutförvaret stängs, vilket SKB AB enligt Erik Setzman hoppas kunna göra någon gång mellan 2070 och 2080, så tar staten över ansvaret.

Engelsmannen Marcus Swift från MRWS, den brittiska slutförvarsprocessen underställd brittiska departementet för energi och klimatförändringar, blev fundersam.

– Du nämnde att kärnkraften i Sverige skulle vara avvecklad till 2010 enligt folkomröstningen. Nu är det 2011 och man planerar att driva verken i 20 år till. Hur tänker ni, med tanke på folkomröstningen?

– Jag är inte politiker och inte den som främst ska svara. Men folkomröstningen var för länge sedan. Det politiska klimatet har ändrats sedan dess och det har varit många energioverenskommelser mellan politiska partier. Nu har man till och med tagit bort stoppet för att ersätta gamla reaktorer med nya, svarade Ansi Gerhardsson.

Swift ställde en följdfråga.

– Men om ni bygger nytt måste ni utöka volymen på slutförvaret? Konsekvensen av att ändra energipolitik är att ni måste ändra planerna för slutförvaret?

Erik Setzman från SKB AB svarade.

Björn Hedberg, SSM, enhetschef Finansiell kontroll och Ansi Gerhardsson, kansliråd miljödepartementet.

– Vårt uppdrag med det här slutförvaret är att ta hand om det existerande avfallet. Det är dimensionerat för 12 000 ton avfall i 6 000 behållare. Om Sverige fortsätter driva kärnkraftverk blir det en annan fråga, och då får man utreda om slutförvaret kan göras större, men det är i så fall en annan ansökan.

Länder representerade i FSC på plats i Gimo

Belgien, Kanada, Tjeckien, Finland, Frankrike, Ungern, Japan, Polen, Spanien, Sverige, Schweiz, Storbritannien, USA

Vår generations ansvar för kärnkraftsavfallet - enligt Milkas

Den svenska regeringen och kärnkraftsindustrin har beslutat sig för att vår generation måste lösa problemet med kärnkraftsavfallet. Resonemanget går ut på att det är dagens generation som dragit nytta av kärntekniken och därmed orsakat avfallet och att problemet därför inte ska föras vidare till kommande generationer.

Frågan om vem som i första hand har ansvaret för avfallsproduktionen diskuteras sällan. Betoningen ligger på det faktum att oavsett inställningen till kärnkraften finns det avfall som måste tas om hand. Förhållandet att det dagligen produceras mer och mer avfall undviker man att tala om. Även om den svenska kärnkraftsindustrin lyckas genomföra sina mest optimistiska planer är det tidigast omkring år 2070 som en förvaring av den hittills beräknade volymen av radioaktivt kärnkraftsbränsle slutgiltigt kan förseglas. Eftersom majoriteten av den nuvarande generationens politiker och anställda inom kärnkraftsindustrin är medelålders och äldre, så kommer efter dem ytterligare två eller tre generationer att bli tvungna att handskas med problemet.

Men eftersom avfallet är farligt under mer än 100 000 år, och även om produktionen av ytterligare avfall skulle upphöra omedelbart och isoleringsmetod och plats kan

väljas inom kort, bör kunskaperna om riskerna med det högaktiva avfallet och placeringen av detta ständigt föras vidare till kommande generationer. I annat fall finns risken för kontamination på grund av olyckor eller avsiktlig exponering. Avfallsproblemet kan alltså aldrig lösas i den meningen att avfallet kan gömmas och glömmas, utan att kontrolleras eller åtgärdas vid behov.

Det största ansvaret dagens generation kan visa när det gäller kärnkraftsavfallet är, ur miljörelsens perspektiv, att avbryta produktionen, det vill säga att avveckla kärnkraften.

Kärnavfallsprocessens ekonomi (svenska kronor)

I kärnavfallsfonden	ca 44 miljarder
SKB använt hittills t.o.m. 2010	ca 22,6 miljarder
Utbetalt till SKB under 2010	ca 1,5 miljarder
Beräknad totalkostnad för Slutförvarsprocessen och slutförvaret	ca 160 miljarder

Källa: Björn Hedberg, SSM, Gimo 5 maj 2011.